

Надія ПАСТУХ, Ольга ХАРЧИШИН (Львів)

ЖАНРОВА СИСТЕМА УКРАЇНСЬКОЇ ФОЛЬКЛОРНОЇ ТРАДИЦІЇ МОЛДОВИ: ДО ПИТАННЯ ТИПОЛОГІЇ ФОЛЬКЛОРНОЇ МОДЕЛІ ПОГРАНИЧ

Вочевидь, існують певні закономірності, притаманні для функціонування фольклорної традиції на етнокультурних пограниччях. Перший крок до їх виявлення – скрупульозне обстеження традиції на тому чи іншому порубіжжі. Українсько-молдовське етнокультурне суміжжя є дуже вдячним для дослідника тереном, на якому в умовах слов'янсько-романської етнокультурної взаємодії виразно проступає субстрат добре збережених основ фольклорної традиції, окреслюється її мінливий сегмент, а також яскраво відстежуються тенденції в сучасному розвитку фольклору.

Дослідження будь-якої локально-регіональної цілісності варто розпочинати із "з'ясування реальної структури фольклору досліджуваного регіону чи місцевості" – її жанрових складових та встановлення, "наскільки ці складові є традиційними і автохтонними для конкретної місцевості" (Р. Кирчів). Жанри, як відомо, "володіють рисами національної характерності" (Я. Мироненко), а жанрова стилістика загалом – один із найяскравіших та найпереконливіших проявів етнічного, національного у фольклорній культурі.

На основі польових фольклористичних досліджень Н. Пастух та О. Харчишин (2005-2009) в українських селах півночі Молдови та на широкій порівняльній базі зроблено спробу виявити своєрідність жанрової морфології українського фольклору на молдовських теренах. Так, на цих землях:

- 1) до сьогодні продовжують побутувати жанри, які стали рідкісними чи взагалі затраченими на українській "метрополії" ("*жнивні*" *колядки*; *вечорничні пісні-парованки*, *оказіональні голосіння на випадок засухи* у контексті обряду "похорон ляльки", порівняно добре збережені *тексти плачів* за умов далі практикованої традиції голосити під час похорону, *замовляльно-заклинальний фольклор* (*замовляння*, *народні молитви*, інші типологічно споріднені утворення *оказіонального фольклору*) та активне *послугування* ним у щоденному житті, *казковий репертуар* українців тощо);
- 2) наявні жанри чи жанрові різновиди, не характерні для фольклорної традиції центру (*гейкання* у ході новорічного обходу дворів із плугом);
- 3) наявні жанри, які саме на порубіжжі демонструють виняткову збереженість та життєстійкість, що почасти спричинене добре розвиненою та порівняно розгалуженою системою однотипного жанру сусідньої фольклорної традиції (*голосіння* – як похоронні, так і *оказіональні*, що функціонують за активного побутування молдавських плачів у середовищі сусідів-модаван, розмаїття *маланкових пісень*, що утримують архаїчні мотиви та побутують у контексті добре збереженого обряду поруч із однойменним обрядовим комплексом у молдован);
- 4) наявні жанри, що увібрали в себе однотипне жанрове утворення сусідньої етнічної традиції (*народна драма "Маланка"*, у структуру якої увійшла молдавська гайдуцька драма);
- 5) симптоматично відсутні (затрачені або слабо представлені) певні жанри, що традиційно були розповсюджені на обширах усього українського масиву і не мали локального характеру (*весільна пісня*, *календарно-обрядові пісні літнього циклу*);
- 6) ослаблена позиція героїчного епосу (думи, історичні пісні).